

משק החלב בגרמניה המערבית

גודל העדר

בשנת 1963 מנה עדר הבקר 13 מיליון ראש. מספר פרות החלב בעדר הכללי היה 5.8 מיליון ומהן — 335.000 פרות שימשו גם לעבודה. בשנת 1935 היה שיעור פרות העבודה בקרב עדר פרות החלב כדי 33%; ב־1951 — 30%, והוא ירד ל־6% בלבד ב־1963.

גם ביתר סוגי הבקר חלו שינויים רציניים, שיש לראותם כתוצאה של תמורות קיצוניות במטריית הייצור. כיום מוחזקות פחות פרות, כשכל פרה מניבה יותר חלב, אך לעומת זאת גדל באופן יחסי מספר העגלים והעגלות לשם ייצור בשר. תמורות אלה מודגמות יפה בנתונים המפורטים בטבלה הבאה.

השינויים בסוגי הבקר המוכרים לבתי-המטבחיים

(ב־% מכלל הבקר הנשחט)

פרטים	1950	1963
שוורים	11.8	2.9
עגלים מפוטמים	13.2	39.2
פרות	49.0	32.7
עגלות עד גיל שנתיים	26.0	25.2

אנחנו רואים איפוא, שהשור בגיל 4-3 שנים, ששימש בעבר ספק חשוב מאוד של בשר, הולך ונעלם ומוחלף בעגלים מפוטמים, המספקים בז' מננו בשר מותאם יותר לדרישת השוק. אי אלו נתונים נוספים מעידים אף הם על התפתחות מעניינת: מ־6.7 מיליון פרות ועגלות הוות נת' קבלו 5.8 מיליון וולדות (86%); מהם נשחטו 38.6% בגיל הרך והיתר נשאר לגידול. אולם, בו בזמן שב־1950 השאירו לגידול 2 מיליון נק' בות ו־0.9 מיליון זכרים, הרי ב־1963 לא חל שינוי במספר העגלות שנשארו לגידול, אולם 1.6 מיליון עגלות הושארו לתכלית ייצור הבשר. הרכב הגילים בעדר הפרות מעניין באופן מיוחד וממנו למדים שהפרות זוכות שם בשנות קיום רבות יותר מאשר בעדרינו.

נתונים כלליים

שלא כבמשק החלב ההולנדי, המייצר עוד־פי חלב ניכרים לייצוא — הרי בגרמניה המערבית אין ייצור החלב מספק את מלוא צריכת תושביה; לכן נאלצת ארץ זאת לייבא כמויות ניכרות של חמאה וגבינות. בשנת 1963 הגיע ייבוא החמאה ל־30.000 טונה בקירוב וייבוא גבינות קשות למיניהן הסתכם ב־125.000 טונה. גם בבשר בקר היה ב־1963 גרעון ניכר, והיה הכרח למלא את החסר מהייבוא.

ייצור החלב

בשנת 1963 הסתכם ייצור החלב ב־20.7 מיליארד ליטרים שמהם כ־16 מיליארד שווקו באמצעות המחלבות וכל הנותר שימש לסיפוק הצריכה העצמית של הייצרנים (3.4 מיליארד) ולמכירה פרטית (1.3 מיליארד). 78% של החלב שווקו איפוא באמצעות המחלבות, שהן — בחל־קן פרטיות ובחלקן קואופרטיביות. כל יצרן קשור בקביעות למחלבה מסוימת והחלפתה מותרת רק באישורה של הממשלה.

כיצד עובד ושווק החלב ע"י המחלבות? הפרטים על עיבוד החלב ושיווקו מובאים להלן:

התוצרת	שווקו (במיליארדים ליטרים)	%
חלב שתיה	2.5	15.6
שמנת	1.1	6.9
חמאה	10.0	62.5
גבינות קשות	1.0	6.3
גבינות רכות	0.2	1.2
תוצרת משומרת	1.2	7.5

אנחנו רואים שמרבית החלב מעובדת לחמאה; החלב הרוזה, בחלקו הגדול, מוחזר לייצרנים ומש' מש בסיס עיקרי לגידול החזירים, ורק בחלקו הוא משמש לתעשיית הגבינות. מובן איפוא מאליו שמחירי החמאה משפיעים באופן מכריע על כל־כלת הענף.

פרות החלב בגרמניה לגיליהן השונים

1963 (ב-%)	שנים	עד גיל 4
27	שנים	עד גיל 4
32	"	בגילים 6-4
22	"	8-6
17	"	12-8
2	"	מעל 12

36% מכל הנקבות בגיל הרבייה הוזרעו מלא-כותית והיתר מופרה בהרבעה טבעית.

ביקורת החלב ורמת התנובה

כ-2 מיליון פרות. שהן כ-35% מכל הפרות. עומדות בביקורת החלב הרשמית. בעבודת הביר-קורת מועסקים 11,348 איש; הם מבצעים את שקילת החלב, קביעת שיעור השימן ורישום התוצאות; וכן הם מייעצים בשאלות ההזנה (מחשבים תנובת החלב ליחידת שטח), מגישים עזרה בפיקוח על טיב החלב ובלחימה נגד מח-לות עטינים. הצוברים האלה מתחלקים כדלקמן: 5546 הם נוטלי דוגמאות בלבד, 4696 משמשים כמבקרי חלב, כנהיג אצלנו 1006 משמשים מבקרי

חלב בכירים ו-145 ממלאים תפקידי מפקחים בדרג גבוה.

תנובת החלב השנתית הממוצעת בשנת 1963

ק"ג חלב	ב-% מהממוצע הארצי	
4120	119	לפרה בביקורת החלב
3164	92	לפרה מחוץ לביקורת
3443	100	הממוצע הארצי

הפרות בביקורת הניבו 19% מעל לממוצע הארצי, ואילו הבלתי-מבוקרות — ב-8% פחות. ההפרש בתנובה בין המבוקרות לבין אלה שמחוץ לביקורת היה קרוב ל-1000 ליטר חלב לפרה. תנובת החלב הממוצעת של הפרות שבביקורת הסתכמה כדלקמן:

4142 ק"ג חלב, 152 ק"ג שומן, 3.91% שומן. לנו יש ענין מיוחד ברמת הייצור של הבקר הפרויוגרמני (שחור-לבן) שחלקו בכלל הפרות המבוקרות עמד ב-1953 על 53%. התנובה הממוצעת במע זה היתה:

הפר „מאנו", נולד 28.11.1960

תנובת האם: תנובת שיא: 6805 — 4.44% שומן
בממוצע ל-7 תקופות: 5786 — 4.30% שומן
זכה בתואר אלוף בתערוכה החקלאית ב-1964

(חלק ניכר מהמשק) ר-12% הנותרים, בצורת תע"רובת (45% מהתערובת נקנו במכוני תערובת מסחריים).

הגרעינים והתערובת, מחירים גבוה באופן יחסי — 450-400 מארקים הטונה (340-300 ל"י). בתמורה שהייצורן מקבל בעד ליטר חלב הוא יכול לקנות מ-850 עד 950 גרם תערובת (לעומת 1,250-1,500 גרם בארץ). יש לחזור כאן על מה שנאמר לגבי הולנד: ריווחיות ענף החלב מתב"ססת על הוצאות הייצור הנמוכות של המספוא הגס, ובמיוחד זה שמתקבל משטחי המרעה הק"בועים, שמחירו (יח"מ) הוא כדי $\frac{1}{3}$ ממחיר התערובת.

מדיניות המחירים

המחיר לחלב שתיה נקבע על ידי הממשלה. בשנת 1963 הוא היה (בממוצע) 0.44 פאָניג (33 אגורות) לליטר, חלב פתוח בחנות. מחיר זה לא השתנה במשך 3 השנים האחרונות, ומעניין לציין שמרביתו נמכר עד היום כ"חלב פתוח" בחנויות מיוחדות לכך. המחירים לתוצרת החלב חופשיים ונקבעים לפי ההיצע והביקוש בשווקים, אולם לעתים יש

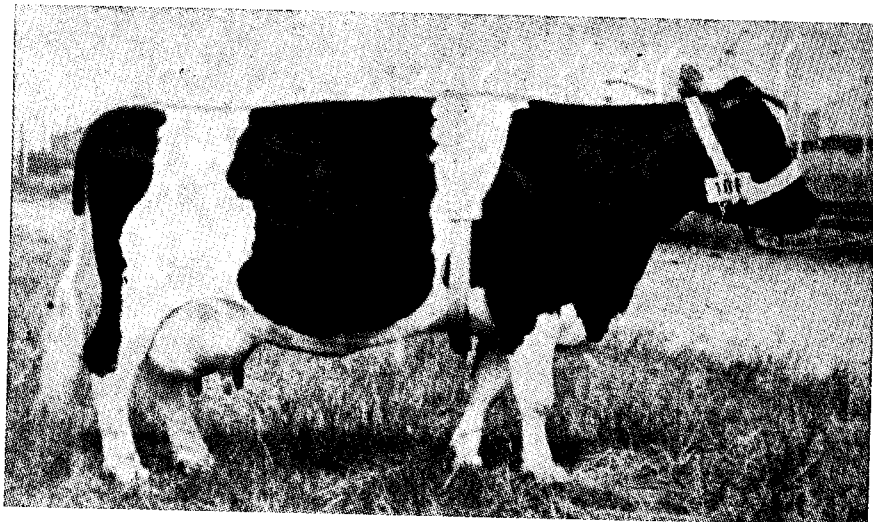
חלב 4432 ק"ג שומן 171 ק"ג: שומן 3.86%; ימי חליבה 306.

שלושת הגזעים האחרים, מהחשובים ביותר, הניבו בממוצע:

הגזע	חלקם בעדר ב-%	חלב ק"ג	% שומן	ק"ג שומן
הבקר הסימנטאלי	24	3677	4.04	149
שוויצרי-חום	7	3853	3.90	150
האדום-לבן	13	4256	3.76	160

בסיס האספקה של עדר הבקר

גודל השטח המעובד הוא בגבולות 14.25 מיל-יון הקטאר (10 דונם ההקטאר); 40.4% הם שטחי מרעה קבועים; בנוסף לשטחי מרעה מייצרים מספוא גם באדמות ניר ולרשות כל פרה עמדו בס"ה ובממוצע 1.25 הקטר (12.5 דונם) לייצור מספוא. משטחים נרחבים אלה סופקו כ-81% מתצרוכת עדר הבקר; 61% מכלל התצרוכת באו משטחי המרעה הקבועים, שיבולם סיפק ב-5-6 חודשי רעיה את רובה של התצרוכת בעונת הקיץ ונוסף לזה גם חלק מהאספקה לחורף בצורת שחת ותחמיצים; 7% של התפריט כוסו בגרגרים

הפרה "מארגי", נולדה 18.2.1952

התנובות: תנובות שיא: 10,804 — 4.34% שומן
בממוצע ל-9 תקופות: 8275 — 4.18% שומן
הוענק לה פרס הניצחון והכבוד בתערוכה החקלאית ב-1964

המחיר שקיבל הייצרן עלה במשך 4 השנים האחרונות ב־13%. יש לציין שבאותו פרק זמן עלה גם השומן בחלב ב־0.06%. המחירים המוצעים לתוצרת החלב העיקריים בשנת 1963 היו כדלקמן:

1 ק"ג חמאה, במחיר סיטונאי ובחבילות של 250 גרם — 6.59 מארק (4.95 ל"י); בשנים האחרונות מחירים אלה נמצאים בעליה מתמדת; העליה בשנתיים האחרונות היתה כ־10%.

מחירי הגבינות הקשות נעו, בהתאם לטיב, בין 2.30 מארק (30% שומן) עד 4.00 מארק (45% שומן); לפי זה — מחיר סיטונאי לקילו גבינה נע בין 1.80 ל־3.00 לירות ישראליות. גם מחירי הגבינה עלו ב־3 השנים האחרונות, אך בשיעור קטן יותר.

אין כל ספק שמצבו הכלכלי של משק החלב הגרמני מחמיר עם פתיחת שערי הייבוא לארצות השוק המשותף בשנים הקרובות.

נעשים עכשיו צעדים נמרצים ליעול הייצור, כשבראש עומדים: צמצום מספר הייצרנים, הגדלת יחידת הייצור ומיכון העבודה. חשיבותו של תהליך זה מסתבר מתוך הנתונים על גורל העדרים שבביקורת החלב.

חלוקת עדרי הבקר לפי גודלם (עדרים בביקורת החלב בלבד)

גודל העדר (מס' פרות)	ב־% מכל העדרים	ב־% מכל הפרות
5-1	25.8	10.3
10-6	44.5	36.5
20-11	24.1	35.6
מעל ל־20	*5.6	17.6

* ס"ה 12,000 עדרים

בשנת 1964 היה הגודל הממוצע לעדר בביקורת רת — 9.4 פרה לעומת 8.6 בשנה הקודמת. התהליך הינו איטי, אך אין עוד כל ספק שהוא יצטרך להיות נמרץ יותר לקראת השנים הקרובות. אחרת יועמד בספק כושר ההתחרות של משק החלב הגרמני במסגרת יתר ארצות השוק המשותף. ידור בר על כך במאמר הבא.

אוריאל לוי

צורך בהתערבות ממשלתית תקיפה, המתבטאת בפיקוח על כמות התוצרת המיובאת וקביעת שיעורי מכס לשם הגנה על התוצרת המקומית. הממשלה אף מתערבת בעונות של שפע, כשיש סכנה למפולת חריפה במחירים, וקונה עודפי התוצרת במחירים סבירים, מאחסנת אותם ומוציאה לשווקים בתקופות של מחסור יחסי. באמצעים אלה — פיקוח על הייבוא, מכס מגן והתערבות אקטיבית בשווקים — משתדלת הממדי שלה לשמור על רמה מינימאלית של מחירי החמאה, שהם הם הגורם המכריע בהכנסות החקלאים ממשק החלב.

אחר הוא המצב לגבי גבינות קשות: הואיל ורק חלק קטן של החלב מופנה לתעשיית הגבינות הקשות (6.3%), הנהיגה הממשלה, החל משנת 1953, ליברליזציה בייבוא גבינות. לפי המצב הקיים בשווקים נוצר הפרש בהכנסה בין החלב לשתיה לבין חלב לתעשייה, והמחלבות, שמוכרות חלב שתיה, מפרישות היטל קבוע לצורך איזון ההכנסות מחלב־תעשייה; אולם, למרות תיקוני השוואה אלה מקבלים ספקי „חלב שתיה“ ב־10% יותר עבור חלבם. הממשלה אינה מענייה קה סובסידיה במישרים לחלב, אלא שהיא משלמת הטבות מסויימות לייצרנים המספקים חלב בעל טיב מעולה, לבעלי עדרים נקיים משחפת וכדומה. גם ההתערבות האקטיבית בשווקים בתקופות של עודפי ייצור, היא על חשבון הממשלה. אין אמנם לרשותי מספרים מדוייקים על הסכומים שהוקצו בדרכים שונות כתמיכה במחירי החלב; אך לפי אומדן בעקיפין מגיעה הסובסידיה ל־10% 12% מהמחיר שהייצרן מקבל. רמת המחירים לייצרן היתה כמפורט בטבלה הבאה.

התשלום לייצרן עבור ליטר חלב

(בפתח המחלבה, בעל % שומן ריאלי)

השנה	השומן הריאלי	התשלום לייצרן	
		במטבע מקומי	באגורות
1960	3.72	33.6	24.4
1961	3.75	34.9	26.2
1962	3.77	35.9	26.9
1963	3.78	38.0	28.5